

УДК 37.091.3:379.85

DOI: [10.35619/pse.vi6.163](https://doi.org/10.35619/pse.vi6.163)

Олександр НАРОВЛЯНСЬКИЙ

кандидат педагогічних наук,
вчитель правознавства ліцею №124 «Спаський» м. Києва,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-5778-7401
e-mail: al_dan@ukr.net

Марина НАРОВЛЯНСЬКА

доктор філософії в галузі освітніх, педагогічних наук,
керівник гуртків КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму,
краєзнавства та екскурсій учнівської молоді»,
м. Кропивницький, Україна
ORCID: 0000-0001-8693-3714
e-mail: marinanarov@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті здійснено теоретичне обґрунтування та розроблено концептуальну модель освітнього туризму як цілісної організаційної форми освітнього процесу в системі загальної середньої та позашкільної освіти. Визначено методологічні засади освітнього туризму, зокрема компетентнісний, діяльнісний, системний і дитиноцентричний підходи, що забезпечують його інтеграцію в освітній процес.

Розкрито основні принципи реалізації освітнього туризму, серед яких науковість, практична спрямованість, культуровідповідність, єдність навчання і виховання та забезпечення безпеки учасників. Обґрунтовано сутнісні ознаки освітнього туризму, зокрема його інтегрованість в освітній процес, діяльнісний характер, середовищну зумовленість і просторово-рухову організацію. Визначено основні форми освітнього туризму (екскурсії, подорожі, туристські походи) та їх класифікаційні характеристики.

Окреслено цільовий і змістовий компоненти моделі, визначено систему завдань освітнього туризму (пізнавальні, практичні, ціннісно-виховні, соціально-комунікативні та розвивальні) та механізми їх реалізації. Особливу увагу приділено умовам ефективності освітнього туризму, які охоплюють готовність суб'єктів освітнього процесу та освітнього середовища. Результативний компонент моделі представлено через систему компетентностей, що формуються у процесі освітньо-туристської діяльності. Доведено, що освітній туризм забезпечує комплексний вплив на розвиток особистості здобувачів освіти та сприяє поєднанню навчального, виховного та соціалізуючого потенціалу освітнього процесу.

Ключові слова: освітній туризм, освітній процес, концептуальна модель, екскурсії, туристські походи, формування компетентностей, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Однією з ефективних форм організації освітньої діяльності в закладах загальної середньої та позашкільної освіти є освітній туризм. Сформувавшись у вітчизняній педагогічній практиці наприкінці XIX століття, освітні екскурсії, подорожі та походи і донині залишаються важливою складовою освітньої діяльності в закладах освіти України. Незважаючи на досить широке застосування освітнього туризму в системі загальної середньої та позашкільної освіти, відсутні цілісні узагальнювальні дослідження цього явища, що зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Аналіз досліджень з проблеми. Підвалини вітчизняного освітнього туризму було закладено наприкінці XIX століття С. Русовою, М. Сумцовим, І. Акінфєєвим. Г. Ващенко, Я. Чепіга (Зеленкевич), А. Розанов відзначали роль освітнього туризму в освітньому процесі середньої школи в 30-40-і рр. XX ст. Велику увагу освітньому туризму у своїй діяльності приділяли також В. Сухомлинський та А. Макаренко. Питанням освітнього туризму присвячено дослідження Р. Зигмунда [1], В. Редіної [3], М. Косила [2]. Наукові розвідки, присвячені освітньому туризму здійснили американські фахівці М. Link [8], G. Harold, H. Curry [6], румунський дослідник Н. Міланович (Milanovic N.) [9], ізраїльський вчений-педагог Гіл Гертел (Gil Gertel) [5] та інші.

Сучасні міжнародні дослідження розглядають освітній туризм як ефективний інструмент реалізації досвідного (experiential) навчання, що забезпечує формування когнітивних, соціальних та поведінкових результатів здобувачів освіти. Низка дослідників відзначають, що освітній туризм сприяє формуванню не лише предметних знань, але й критичного мислення, комунікативних навичок та автономності здобувачів освіти. Досвідна природа освітнього туризму забезпечує перехід від пасивного засвоєння інформації до активного конструювання знань у реальному середовищі [4; 7; 10].

Водночас питання розроблення цілісної концептуальної моделі освітнього туризму, зокрема з урахуванням українських реалій та освітніх практик, залишаються поза належною увагою науковців, що зумовлює актуальність і необхідність цього дослідження.

Метою статті є узагальнення наукових підходів до методики організації та проведення заходів освітнього туризму, а також розроблення концептуальної моделі освітнього туризму як організаційної форми освітнього процесу, яка відображає логічний взаємозв'язок методологічних, цільових, змістових, процесуальних і результативних компонентів і забезпечує цілісність і керованість педагогічного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розроблення концептуальної моделі освітнього туризму необхідно визначити його методологічні засади та проаналізувати особливості реалізації цієї організаційної форми в освітньому процесі.

Методологічною основою освітнього туризму є компетентнісний, діяльнісний, системний та дитиноцентричний підходи.

Заходи освітнього туризму значною мірою відповідають вимогам компетентнісного підходу, який передбачає орієнтацію не лише на засвоєння теоретичних знань, а передусім на формування практичних умінь і навичок, здатності діяти в реальних життєвих ситуаціях. Йдеться про перехід від передачі готової інформації до формування вмінь спостерігати, аналізувати, робити висновки, ухвалювати рішення та діяти в нестандартних умовах.

У заходах освітнього туризму закладено значний потенціал для формування різних видів компетентностей – ключових, загальнопредметних і предметних. У процесі проведення освітніх екскурсій, подорожей і походів поряд із засвоєнням навчального матеріалу відбувається формування ціннісних орієнтацій, а також здійснюється вагомий виховний вплив на учасників.

Освітній туризм безпосередньо ґрунтується на діяльнісному підході, оскільки передбачає активну участь учнів (вихованців) у процесі пізнання. Він створює умови для використання групових форм роботи, проведення спостережень і експериментів, виконання навчальних проєктів.

Під час проведення екскурсій, подорожей і походів відбувається органічне поєднання змісту різних навчальних предметів, що сприяє формуванню в учасників цілісного уявлення про навколишній світ і забезпечує реалізацію міждисциплінарного підходу.

Водночас організація заходів освітнього туризму передбачає врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, що набуває особливого значення в умовах виходу за межі освітнього закладу та навчання у зміненому освітньому середовищі. Використання індивідуальних завдань під час проведення екскурсій сприяє реалізації дитиноцентричного підходу.

Провідними принципами, покладеними в основу освітнього туризму, є науковість, практична спрямованість, безпека учасників освітнього процесу, культуровідповідність, а також єдність навчання і виховання.

Принцип науковості передбачає відповідність змісту освітнього туризму сучасному рівню розвитку науки. Його реалізація здійснюється через використання актуальних наукових знань під час визначення змісту заходів, обґрунтований добір об'єктів показу, а також науково вмотивовані пояснення екскурсовода або керівника групи. Важливим аспектом є також ознайомлення учасників із сучасними методами пізнання та формування у них уявлень про цілісну наукову картину світу. Орієнтація освітнього туризму на вивчення реального середовища створює сприятливі умови для його ефективною реалізації.

Тісно пов'язаний із принципом науковості принцип практичної спрямованості, який полягає у формуванні в учасників практичних умінь і життєвих навичок. У процесі екскурсій і подорожей здобувачі освіти не лише засвоюють знання, а й набувають досвіду їх застосування в реальних умовах.

Особливо виразно цей принцип реалізується під час туристських спортивних походів, де формуються навички самообслуговування, організації побуту в польових умовах та відповідальної поведінки.

Принцип культуровідповідності передбачає тісний зв'язок освітнього туризму з національною культурою, історією та традиціями, а також відповідність загальнолюдським цінностям. Застосування цього принципу передбачає насамперед визначення змісту заходів, добір об'єктів і формування тематики діяльності.

Важливим є також принцип єдності навчання і виховання. У процесі освітньо-туристських заходів поряд із засвоєнням нових знань і формуванням умінь відбувається розвиток ціннісних орієнтацій, соціальних якостей особистості та прискорення процесів соціалізації.

Проведення заходів освітнього туризму переважно за межами закладів освіти зумовлює підвищені вимоги до забезпечення безпеки учасників. Принцип безпеки передбачає комплексний захист (фізичний, психологічний, інформаційний), створення безпечних умов перебування (проживання, харчування, пересування), а також підготовленість до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізацію потенційних ризиків.

Освітній туризм має низку сутнісних ознак. Найважливіша з них – його інтегрованість в освітній процес. Заходи освітнього туризму тісно пов'язані з освітнім процесом у цілому, сприяють досягненню його мети та реалізації навчальних і виховних завдань. У межах цього дослідження розглянуто заходи освітнього туризму, пов'язані з освітнім процесом закладів загальної середньої та позашкільної освіти, які, як правило, передбачені освітніми програмами та/або планами роботи закладів освіти.

Важливою ознакою освітнього туризму є його діяльнісний характер. Усі освітньо-туристські заходи передбачають активну залученість здобувачів освіти, до виконання навчально-пізнавальних і практичних завдань. На відміну від багатьох традиційних форм і методів навчання, екскурсії, подорожі та походи ґрунтуються на безпосередній участі учнів і вихованців у різних видах діяльності. Найбільш виразно діяльнісний характер проявляється у туристських походах, які є невід'ємною складовою освітнього процесу закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку.

Особливою ознакою освітнього туризму є також його середовищ на зумовленість, що полягає в обов'язковому виході за межі закладу освіти. Саме проведення екскурсій, подорожей і походів у природному, історичному та культурному середовищі визначає їх відмінність від інших форм освітнього процесу. Реалізація таких заходів у межах закладу освіти є винятковою та обмеженою за змістом і функціональним призначенням (наприклад, екскурсія до музею закладу освіти).

Ще однією суттєвою ознакою освітнього туризму є його просторово-рухова організація, яка передбачає активне пересування учасників у просторі, як необхідну умову досягнення освітніх цілей.

Ефективність заходів освітнього туризму значною мірою визначаються характером їхнього освітнього впливу на учасників. Цей вплив має цілісний характер і забезпечує інтеграцію навчального та виховного компонентів, сприяючи формуванню системи цінностей і життєвих орієнтацій.

Основні форми організації освітнього туризму – туристські походи, подорожі та екскурсії. Для подорожей і екскурсій характерне проходження маршруту із використанням транспортних засобів (автобуса, потяга, водного транспорту тощо), без активного фізичного переміщення учасників. Окремим різновидом освітніх екскурсій є пішохідні екскурсії, у межах яких рух відбувається без подолання природних перешкод. Натомість спортивні туристські походи характеризуються активним способом пересування та подоланням різноманітних природних перешкод. Залежно від виду туризму такі способи можуть реалізуватися як завдяки м'язовій силі учасників, так і використанням технічних засобів пересування (наприклад, у авто-, мото- чи вітрильному туризмі).

Туристські походи, екскурсії та подорожі мають численні різновиди. Відмінності між екскурсіями та подорожами визначено нормативно-правовими документами Всесвітньої організації туризму, Законом України «Про туризм», а також Інструкцією щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю. Відповідно до нормативних актів, екскурсія триває до 24 годин, а подорож – понад 24 години.

Спільною ознакою походів, екскурсій і подорожей є їх поділ за районами проведення. Заходи, що організуються в межах області, де розташований заклад освіти, належать до місцевих, а ті, що здійснюються за її межами, класифікуються як дальні.

Спортивні туристські походи систематизують за кількома ознаками: тривалістю, видом туризму, технічною складністю та районом проведення. За тривалістю розрізняють одноденні, дводенні, триденні та багатоденні походи. За видами спортивного туризму (залежно від характеру перешкод і засобів пересування) виокремлюють авто-, мото-, велосипедні, водні, вітрильні, гірські, комбіновані, лижні, пішохідні, спелеологічні тощо походи. За рівнем складності походи поділяють на некатегорійні (нижче I ступеня складності), ступеневі (I–III ступені складності) та категорійні (I–VI категорії складності).

Освітні екскурсії та подорожі також класифікують за кількома критеріями. За тривалістю вони можуть бути короткочасними (кілька годин), одноденними та багатоденними. За тематикою – предметними (відповідно до навчальних дисциплін), виховними, комплексними, позакласними.

Деякі дослідники пропонують групувати екскурсії та подорожі за їхнім місцем у структурі вивчення навчальної теми: вступні (перед початком вивчення теми з метою формування пізнавального інтересу), ілюстративні (супровідні), що забезпечують наочне засвоєння навчального матеріалу, та підсумкові, які проводяться після завершення вивчення теми й сприяють узагальненню та практичному осмисленню здобутих знань.

Мету освітнього туризму розглядаємо як складову загальної мети сучасної освіти, що полягає у формуванні ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей відповідно до державних стандартів початкової, базової середньої та профільної освіти з урахуванням специфіки й освітнього потенціалу туристської діяльності.

Виходячи із зазначеної мети, визначаються завдання освітнього туризму, які доцільно об'єднати у кілька груп: пізнавальні, практичні, ціннісні, соціальні та розвивальні.

Конкретні завдання, очікувані результати їх реалізації, а також відповідні методи та форми освітнього туризму, у межах яких вони можуть бути найбільш ефективно досягнуті, узагальнено подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні завдання освітнього туризму

Групи завдань	Завдання	Механізм вирішення	Приклади	Результат
Пізнавальні (когнітивні)	Поглиблення та конкретизація теоретичних знань у реальному соціокультурному середовищі.	Безпосереднє спостереження, робота з автентичними об'єктами, міжпредметна інтеграція.	Тематична історико-культурна екскурсія з аналізом архітектурних стилів; природничо-географічна подорож із польовими спостереженнями; навчальний похід із виконанням дослідницьких завдань.	Систематизовані та осмислені знання, здатність застосовувати теорію на практиці.
Практичні (діяльнісні)	Формування практичних умінь і навичок через активну діяльність.	Виконання прикладних завдань, навчання через дію (learning by doing).	Складання маршруту та навігація під час походу; участь у мініпроектах (створення путівника, туристичного блогу).	Сформовані практичні компетентності, автономність, відповідальність.
Ціннісно-виховні	Формування ціннісного ставлення до культури, природи, історичної спадщини.	Емоційне занурення, особистісно значущий досвід, рефлексія.	Відвідування місць історичної пам'яті з обговоренням; участь у природоохоронних акціях під час екотуристичних маршрутів; зустрічі з представниками місцевих громад.	Усвідомлені цінності, громадянська позиція, екологічна відповідальність.

Соціально-комунікативні	Розвиток навичок співпраці, комунікації та соціальної взаємодії.	Групова діяльність, спільне вирішення проблемних ситуацій.	Командні завдання під час походу; рольовий розподіл функцій у туристичній групі; міжкультурне спілкування під час освітніх подорожей.	Розвинені комунікативні та соціальні компетентності.
Розвивальні	Розвиток критичного мислення, самостійності, рефлексії.	Проблемні завдання, аналіз ситуацій, самооцінювання.	Аналіз реальних туристичних або соціокультурних проблем; порівняльний аналіз побаченого з теоретичними знаннями; ведення рефлексивних щоденників подорожей.	Здатність до аналізу, саморозвитку, усвідомлення власного досвіду.

Узагальнення досвіду розвитку методики використання туристських заходів в освітньому процесі дає змогу визначити умови ефективності цієї організаційної форми навчальних занять. Зазначені умови доцільно поділити на дві групи: суб'єктні та середовищні.

До суб'єктних умов належать передусім, готовність педагога – керівника заходу та учасників освітньої діяльності. Готовність педагога охоплює обов'язкові (методична та операційна готовність) і факультативні компоненти (ознайомлення з об'єктом відвідування, наявність попереднього досвіду).

Методична готовність передбачає здатність учителя ефективно застосовувати засоби освітнього туризму як особливу форму організації освітнього процесу з урахуванням специфіки навчального предмета, змісту освітньої програми, особливостей учасників та об'єкта (району) відвідування.

Операційна готовність охоплює вміння вирішувати організаційно-логістичні завдання (транспорт, проживання, харчування, матеріальне забезпечення, безпека), а також ефективно організовувати діяльність учасників під час заходу. Відсутність цих складових унеможлиблює проведення заходів освітнього туризму, а в окремих випадках може створювати загрозу для їх учасників.

Важливою суб'єктною умовою є також готовність учнів (вихованців), яка забезпечується їх цілеспрямованою підготовкою. Особливого значення набуває підготовка до спортивних туристських походів. Їх проведення в умовах природного середовища, а в разі складних маршрутів – автономність і віддаленість від населених пунктів, вимагають високого рівня підготовки учасників і наявності попереднього досвіду проходження маршрутів нижчого рівня складності.

Друга група умов пов'язана з готовністю освітнього середовища та об'єкта відвідування. Готовність освітнього середовища передбачає наявність

нормативно-правового та методичного забезпечення (чинні нормативні акти, освітні програми, методичні матеріали), підтримку адміністрації закладу освіти, а також наявність умов для організації заходу (розміщення, харчування, логістика тощо). Ця умова є обов'язковою, оскільки її відсутність унеможливило проведення заходів освітнього туризму.

Готовність об'єкта відвідування має факультативний характер і передбачає його відповідність меті заходу, змісту навчальної програми та віковим особливостям учасників. Бажаною є також наявність на об'єкті спеціально розроблених матеріалів для освітніх екскурсій (тексти, робочі листи, буклети, цифрові додатки тощо).

Результативний компонент концептуальної моделі відображає сукупність компетентностей, формування яких забезпечується в процесі використання заходів освітнього туризму.

Освітній туризм розглядається як інтегрована діяльність, що сприяє одночасному розвитку різних сфер особистості здобувачів освіти. Відповідно, результати охоплюють когнітивні, діяльнісні, соціально-комунікативні та ціннісні компетентності.

Когнітивні компетентності пов'язані з набуттям знань про природне, історичне та соціокультурне середовище, формуванням просторового мислення та здатності до аналізу об'єктів і явищ. Діяльнісні компетентності виявляються у сформованості практичних умінь і навичок, зокрема дослідницької діяльності, орієнтування, спостереження та фіксації результатів. Соціально-комунікативні компетентності забезпечують розвиток умінь взаємодії в групі, співпраці та відповідальності за спільну діяльність. Ціннісні компетентності відображають сформованість ставлення до природи, культурної спадщини, суспільства та власної діяльності.

Отже, освітній туризм забезпечує комплексний освітній результат, що поєднує пізнавальний, діяльнісний, соціальний і ціннісний розвиток особистості.

Узагальнення визначених структурних компонентів освітнього туризму дозволило побудувати його концептуальну модель, яку представлено на рис. 1.

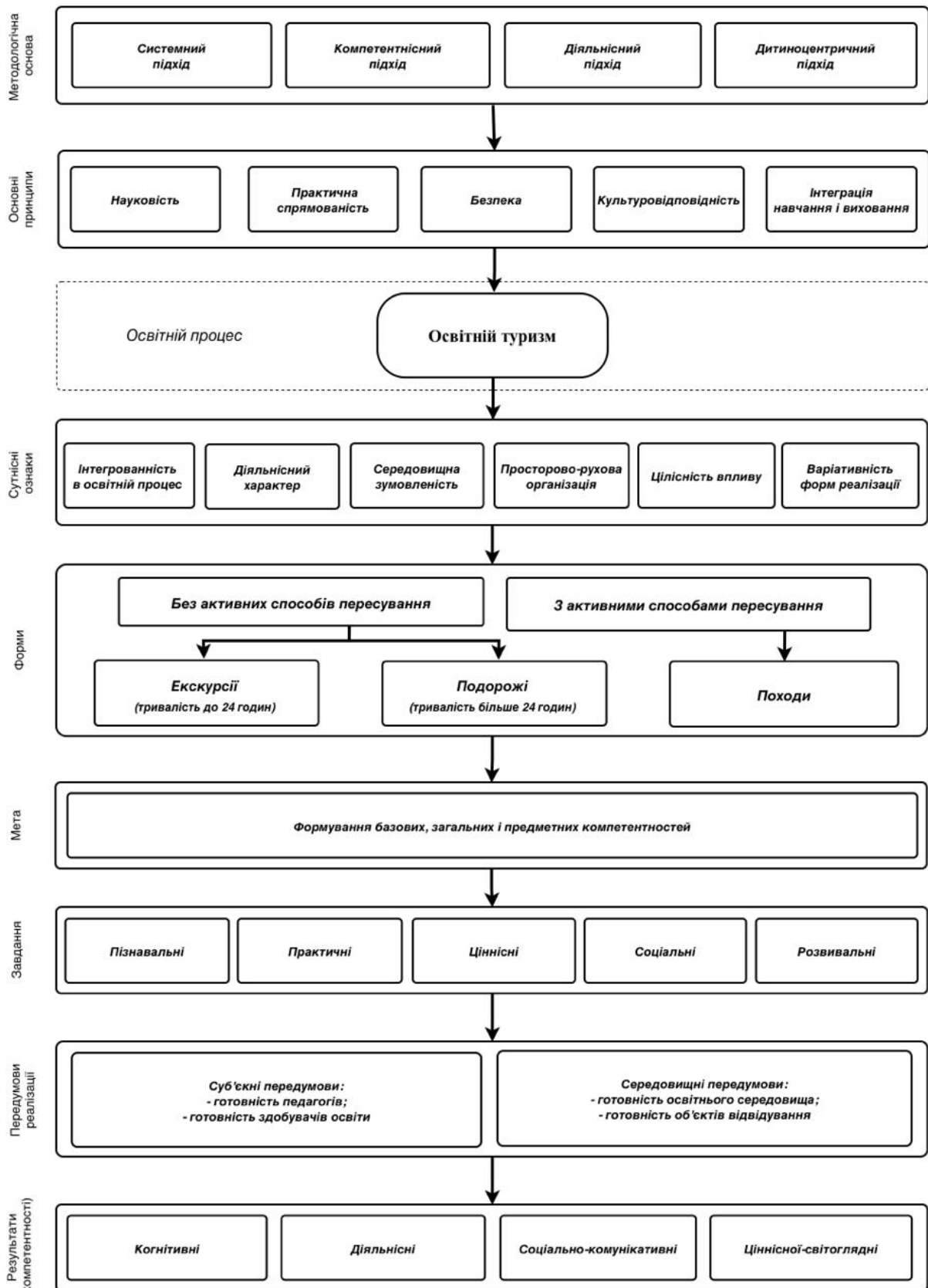

Рис.1. Концептуальна модель освітнього туризму

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, запропонована концептуальна модель освітнього туризму репрезентує його як цілісну організаційну форму освітнього процесу, що інтегрує навчальну, виховну та розвивальну складові. Визначено методологічні засади освітнього туризму, які містять компетентнісний, діяльнісний, системний та дитиноцентричний підходи, а також сформульовано основні принципи його реалізації.

Уточнено сутнісні ознаки освітнього туризму, серед яких: інтегрованість в освітній процес, діяльнісний характер, середовищна зумовленість та просторово-рухова організація. Розроблена модель дозволяє систематизувати цілі, завдання, форми та результати освітнього туризму, а також визначити умови його ефективного впровадження в практику закладів освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у емпіричній перевірці ефективності запропонованої моделі та розробці методичного забезпечення її практичної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зигмунд Р.С. Організаційно-методичні основи туристично-краєзнавчої діяльності в школі та її вплив на організм школярів. Автореф. ... докт. наук з фіз. вих. і спорту (24.00.02). Харківська державна академія фізичної культури, 2005.
2. Косило М. Розвиток туристсько-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Дис... канд. пед. наук (13.00.01). Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2017.
3. Редіна В. А. Автореф... канд. пед. наук (13.00.07). Ін-т пробл. виховання АПН України. Київ, 2000. 19 с.
4. Arcodia C. Et al. Educational tourism and experiential learning: Students' perceptions of field trips. *Tourism Review*. 2020. Vol. 76, No. 1. P. 241–254. DOI: <https://doi.org/10.1108/TR-05-2019-0155>
5. Gertel G. School Field Trips and Their Signification for Educators and Students during the Period 1920-1980. Thesis submitted for degree Doctor of Philosophy. Tel Aviv University. Faculty of Humanities School of Education, 2002.
6. Harold G. et al Teaching Successfully in industrial education. Bloomington : MNcKNIGHT Publishing Company, 1967. 645 p. P. 324-325.
7. Li X. etal. When Travel Teaches: Unpacking Student Outcomes in Educational Tourism. *Tourism Management Perspectives*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2025.101385>
8. Link Michael. Outdoor Education. A Manual for Teaching in Nature's Classroom. Prentice-Hall, Inc, Englewood Cliffs, New Jersey, 1981. 198 p. P.1, 44.
9. Milanovic N. M. (2022). Attitudes of Parents of Lower Primary Grades Children towards School Excursions. *Romanian Review of Geographical Education*, No 11(1). P.41-50. URL: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/attitudes-parents-lower-primary-grades-children/docview/2732073239/se-2?accountid=41248>. (дата звернення: 22.03.2026)
10. Stern M. J., Powell R. B. Field Trips and The Experiential Learning Cycle. *Journal of Interpretation Research*. 2020. Vol. 25, No. 1. P. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.1177/1092587220963530>

REFERENCES

1. Zyhmund R.Ie. Orhanizatsiino-metodychni osnovy turystychno-kraieznavchoi diialnosti v shkoli ta yii vplyv na orhanizm shkoliariv. Avtoref. ... dokt. nauk z .fiz. vykh. i sportu (24.00.02). Kharkivska derzhavna akademiia fizychnoi kultury, 2005.
2. Kosylo M. Rozvytok turystsko-kraieznavchoi roboty u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia). Dys... kand. ped. nauk (13.00.01). Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia, 2017.
3. Redina V. A. Avtoref... kand. ped. nauk (13.00.07). In-t probl. vykhovannia APN Ukrainy. Kyiv, 2000. 19 s.
4. Arcodia C. Et al. Educational tourism and experiential learning: Students' perceptions of field trips. *Tourism Review*. 2020. Vol. 76, No. 1. P. 241–254. DOI: <https://doi.org/10.1108/TR-05-2019-0155>
5. Gertel G. School Field Trips and Their Signification for Educators and Students during the Period 1920-1980. Thesis submitted for degree Doctor of Philosophy. Tel Aviv University. Faculty of Humanities School of Education, 2002.
6. Harold G. et al Teaching Successfully in industrial education. Bloomington : MNcKNIGHT Publishing Company, 1967. 645 p. P. 324-325.
7. Li X. etal. When Travel Teaches: Unpacking Student Outcomes in Educational Tourism. *Tourism Management Perspectives*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2025.101385>
8. Link Michael. Outdoor Education. A Manual for Teaching in Nature's Classroom. Prentice-Hall, Inc, Englewood Cliffs, New Jersey, 1981. 198 p. P.1, 44.
9. Milanovic N. M. (2022). Attitudes of Parents of Lower Primary Grades Children towards School Excursions. *Romanian Review of Geographical Education*, No 11(1). P. 41-50. Retrieved from <https://www.proquest.com/scholarly-journals/attitudes-parents-lower-primary-grades-children/docview/2732073239/se-2?accountid=41248>. (data zverbebbia: 22.03.2026)
10. Stern M. J., Powell R. B. Field Trips and The Experiential Learning Cycle. *Journal of Interpretation Research*. 2020. Vol. 25, No. 1. P. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.1177/1092587220963530>

**CONCEPTUAL MODEL OF EDUCATIONAL TOURISM
AS A FORM OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS**

Oleksandr NAROVLIANSKYI

Candidate of Pedagogical Sciences,
Law Teacher at Lyceum No 124 «Spasskyi» in Kyiv,
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5778-7401
e-mail: al_dan@ukr.net

Maryna NAROVLIANSKA

Doctor of Philosophy in Educational and Pedagogical Sciences,
Head of the Club at the Kirovograd Regional Center for Tourism,
Local History and Excursions for Students,
Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8693-3714
e-mail: marinanarov@gmail.com

Abstract. The article provides a theoretical substantiation and presents a conceptual model of educational tourism as an integral organizational form of the educational process in the system of general secondary and extracurricular education. The methodological foundations of educational tourism are defined, including competency-based, activity-based, systemic, and child-centered approaches, which ensure its integration into the educational process. The main principles of implementing educational tourism are revealed, including scientific validity, practical orientation, cultural relevance, the unity of teaching and upbringing, and ensuring the safety of participants. The essential characteristics of educational tourism are substantiated, in particular its integration into the educational process, activity-based nature, environmental conditioning, and spatial mobility. The main forms of educational tourism (excursions, educational trips, and tourist expeditions) and their classification features are identified. The article outlines the target and content components of the model, defines the system of educational tourism tasks (cognitive, practical, value-oriented, socio-communicative, and developmental), and describes the mechanisms for their implementation. Particular attention is paid to the conditions for the effectiveness of educational tourism, which include the readiness of the subjects of the educational process and the educational environment. The resultative component of the model is presented through a system of competencies formed in the process of educational tourism activities. It is proved that educational tourism provides a comprehensive impact on the development of learners' personalities and contributes to the integration of educational, upbringing, and socializing functions of the educational process.

Keywords: educational tourism. educational process. conceptual model. Excursions. tourist expeditions. competence development. pedagogical conditions.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 17.03.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.